

Németh Zoltán

Előszó

A konferencia-blokk, amelyet kezében tart a Tisztelt Olvasó, annak a sikeres pályázatnak köszönheti létét, amelyet hároméves időszakra nyert el a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetének kutatócsoportja. A hároméves időszak alatt a Szlovák Oktatási Minisztérium által támogatott VEGA 1/0034/17 *Transzkulturalizmus és bilingvizmus a szlovák és magyar irodalomban* című projekt keretén belül három konferenciát rendeztünk, amelyek anyaga három kötetben jelent meg. A 2017. november 6–7-én megrendezett *Transzkulturalizmus és bilingvizmus az irodalomban* című konferencia anyaga az azonos címet viselő kötetben 2018-ban látott napvilágot (Németh és Roguska, 2008a). Második konferenciánkra a *Többközpontú nyelvek és nem-domináns változataik 6. világkonferenciája* részeként került sor 2018. június 21–23. között Nyitrán, amelynek saját, irodalmi szekcióját alkottuk. A szekció anyagából készült kötet *Transzkulturalizmus és bilingvizmus a közép-európai irodalmakban* címmel jelent meg 2018-ban (Németh és Roguska, 2008b). A projekt keretén belül 2019. szeptember 17–18-án rendezett harmadik nyitrai konferencia a *Transzkulturalizmus és bilingvizmus* címet viselte, és harminc kutató jelentkezett előadással – ezeknek az előadásoknak az írásos változatát gyűjtöttük most össze.

Célunk kettős volt: egyrészt hogy csatlakozzunk az utóbbi években, évtizedben a magyar irodalomtudományban is felerősödő irodalomtudományi, irodalomtörténeti kutatásokhoz, értelmezésekhez, amelyek transznacionális, transzkulturális perspektívából közeledtek tárgyukhoz; másrészt hogy sajátos – szlovákiai magyar – helyzetünknel fogva inspiráljuk is azokat, új lehetőségeket megjelenítve. Céljaink között szerepelt a szlovák és magyar irodalmi transzkulturalizmus értelmezése, a kisebbségi irodalmak beillesztése a transzkulturális kutatásokba, a transzkulturalizmus egyfajta történetiségének felmutatása, a kétnyelvű, illetve nyelvváltó szerzők műveinek értelmezése a transzkulturális tapasztalat megjelenítésével, továbbá a vizsgált szerzők és szövegek pozicionálása, elhelyezése a különféle nemzeti irodalomtörténetekben, s e nemzeti irodalomtörténetek homogén narratívájának fellazítása, újragondolása. A nemzetközi szakirodalom mellett olyan magyar szerzők eredményeire támaszkodhattunk, hogy a teljesség igénye nélkül említsünk néhány alapvető szakirodalmat, mint Toldi Éva (2011), Nagy Hajnalka (2012), Fried István (2017), Strickland-Pajtkó Ágnes (2018) tanulmányai. Elméleti szinten legjelentősebb hatásúnak talán a *Helikon* irodalomtudományi szemle 2015/2., *Transznacionális perspektívák az irodalomtudományban* című tematikus száma tekinthető, benne többek között Jablonczay Tímea (2015), Györke Ágnes (2015), Rákai Orsolya (2015), Mészáros Zsolt (2015) és Földes Györgyi (2015) írásaival. Érdemes utalni továbbá a kutatócsoport konferenciákon kívüli publikációira is – legfontosabbnak ebből a szempontból az *Irodalmi Szemle* 2017/6-os *Transzkulturalizmus* blokkja tekinthető, benne Magdalena Roguska (2017), Petres Csizmadia Gabriella (2017), N. Tóth Anikó (2017) és Paszmár Livia (2017) írásaival, amelyek mintegy a bevezetést jelentették a következő három év közös munkájához. Feltétlenül itt kell megemlítenünk – mint jelentős hozzájárulást a témához, illetve kutatási irányunk visszaigazolását is az irodalomtudomány új perspektívájából eredő belátásainak érvényesítése terén – Thomka Beáta *Regénytapszaltat. Kor-élmény, hovatarozás, nyelvváltás* című kötetét is (Thomka, 2018).

Transzkulturalizmus és bilingvizmus című könyvünk ezeknek a sokszínű, még formálódó kutatási irányoknak a gyűjteménye. A kiadvány tematikus csomópontokból épül fel, amelyek ki is rajzolják a kutatási irányokat. Tartalmaz elméleti tanulmányokat, megjelennek benne az útirajzokkal foglalkozó írások, az egyes „nemzeti” irodalmakban megjelenő transzkulturális jellegzetességek, a kisebbségi, kétnyelvű és nyelvváltó irodalmak kérdésköre, a műfordítási kérdések, illetve a transzkulturalizmusnak mint átfogó világtérértelmezésnek a lehetőségei. A téma sokszínűségére nemcsak a tanulmányok kutatási iránya és nyelve utal (magyar, szlovák, cseh, angol nyelvű szövegek gyűjteményéről van szó), hanem az előadók is a legváltozatosabb helyekről érkeztek (Szlovákiából, Magyarországról, Romániából, Lengyelországból, Csehországból, Udmurtföldről-Oroszországból stb.). Vagyis az új, transzkulturális deterritorizációk, mobilitások, nomád létezés-módok és határátlépések logikáját legalább három szinten modelláló konferenciák és tanulmánykötetek önreflexíven is színre viszik, megjelenítik saját témájukat, magukban hordozzák, visszautalnak rá.

Németh Zoltán
Varsói Egyetem

Irodalom

- Földes Györgyi (2012). Posztkoloniális és etnikai fikciók narratológiai vetületben. *Helikon*, 61(2), 255–262.
- Fried István (2017). A transznacionális irodalom-szemlélet dilemmái. Kertész Imre egy önértelmezésének nyomában. *Irodalmi Szemle*, 60(11), 24–47.
- Györke Ágnes (2015). A transznacionális feminizmus elméletei: Empátia, affektus és a transzlokális tér. *Helikon*, 64(2), 221–232.
- Jabloneczay Tímea (2015). Transznacionalizmus a gyakorlatban: migrációs praxisok a könyvek, az írásmódok, a műfajok és a fordítási stratégiák geográfiájában. *Helikon*, 64(2), 137–156.
- Mészáros Zsolt (2015). Határközvetítők. A transznacionális memoárirodalom elméleti megközelítései. *Helikon*, 64(2), 243–254.
- Nagy Hajnalka (2012). Az irodalom senkiföldjén. Transzkulturális irodalom és osztrák kultúra. *Forrás*, 44(10), 8–15.
- Németh Zoltán & Roguska, Magdalena (2018a, szerk.), *Transzkulturalizmus és bilingvizmus az irodalomban*. Nyitra: NyKFE.
- Németh Zoltán & Roguska, Magdalena (2018b, szerk.), *Transzkulturalizmus és bilingvizmus a közép-európai irodalmakban*. NyKFE.
- N. Tóth Anikó (2017). Tér határolta tudat – Marakész és Jasná Horka a mítosz és valóság határán. *Irodalmi Szemle*, 60(6), 33–44.
- Pasz Már Lívია (2017). Az ártatlanság retorikája. Daniela Kapitánová Samko Tále: Könyv a temetőről című kötetéről. *Irodalmi Szemle*, 60(6), 66–68.
- Petres Csizmadia Gabriella (2017). Idegenségtapasztalat Durica Katarina Szlovákul szeretni című regényében. *Irodalmi Szemle*, 60(6), 54–64.
- Strickland-Pajtók Ágnes (2018). Migráció és irodalom: magyar bevándorlók a kortárs brit prózában (Charlotte Mendelson Almost English és Linda Grant The Clothes on Their Backs című regényének interkulturális olvasata). *Kalligram*, 27(3), 52–55.
- Rákai Orsolya (2015). Fogalomfossziliák, identitás-közületek: a transznacionális poétika lehetőségei az individuális, a kollektív és az idegen metszeteinek újragondolásában. *Helikon*, 64(2), 233–242.
- Roguska, Magdalena (2017). A migráció mint transzkulturális tapasztalat lengyel és magyar származású, transznyelvű írónők prózájában – Eva Hoffman: Lost in Translation, Terézia Mora: Nap mint nap. *Irodalmi Szemle*, 60(6), 7–21.
- Thomka Beáta (2018). *Regénytapasztalat. Korélmény, hovartartozás, nyelv-váltás*. Budapest: Kijárat Kiadó.
- Toldi Éva (2011). Hovartartozás-tudat, nyelvváltás, poétikai tapasztalat (Agota Kristof, Terézia Mora, Melinda Nadj Abonji). *Korunk*, 22(11), 86–91.